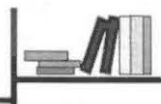

Події

“Жнива скорботи”:

виставка з колекції Джеймса Мейса
в Науковій бібліотеці Національного
університету “Києво-Могилянська академія”

З 21 листопада до 21 грудня 2008 року в приміщенні дослідницької читальної зали Наукової бібліотеки Національного університету “Києво-Могилянська академія” (НаУКМА) до 75-ї річниці Голодомору в Україні організовано книжкову виставку “Жнива скорботи”: з колекції Джеймса Мейса”.

На виставці представлені книжки та архівні матеріали з колекції відомого вченого-історика, політолога, дослідника Голодомору в Україні, колишнього викладача Києво-Могилянської академії Джеймса Мейса (18.02.1952-03.05.2004).

Завдяки його дослідженням світ дізнався про Голодомор в Україні. Ще у 1982 році на міжнародній конференції про холокост і геноцид він заявив: “Щоб централізувати повну владу в руках Сталіна, потрібно було вигубити українське селянство, українську інтелігенцію, українську мову, українську історію у розумінні народу, знищити Україну як таку. Калькуляція дуже проста і вкрай примітивна: нема народу, отже, нема окремої країни, а в результаті – нема проблем”. П’ять років (1986-1990) Джеймс Мейс був виконавчим директором комісії дослідників (юристів та істориків) при Конгресі Сполучених Штатів, який взявся дати оцінку українському Голодомору 1932-1933 років. Він дослідив архівні документи, зібрав свідчення людей, які в різні часи виїхали із України до Канади і Сполучених Штатів, опитав багатьох свідків,

яким дивом пізніше вдалося вислизнути з обіймів Советів: “...в мене була буквально армія українських американців, які робили розшифровки понад 200 свідчень мовою оригіналу. Ці матеріали склали тритомний звіт. Оригінальні касети були здані на зберігання до Національного архіву США та Бібліотеки українського парламенту...”.

Книжкова колекція Дж. Мейса починає складатися з кінця 70-х років, під час його навчання в Мічиганському університеті, коли він занурився в дослідження радянської історіографії 20-х років “...яка, як я вже тоді побачив, була цілковито цікавішою і значно цікавішою за історіографію наступних десятиліть...”. Дж. Мейс мав докторат в Інституті Україністики при Гарвардському університеті, де працював із Робертом Конквестом над проектом із вивчення українського Голодомору, а пізніше проводив незалежні дослідження і керував семінаром. Наприкінці 2005 року Наталя Дзюбенко-Мейс передала до Наукової бібліотеки НаУКМА книжкову колекцію та першу частину архіву Дж. Мейса. На сьогодні книжкова колекція становить 2388 пр. книжок, на-

**Тетяна
Патрушева,**

*завідувачка відділу
Наукової бібліотеки
Національного
університету
“Києво-Могилянська академія”*

укових збірників, періодичних видань та доступна через електронний каталог Наукової бібліотеки НАУКМА. Хронологічні рамки колекції: 1825-2004 роки. Основна частина її – понад 1 тис. видань – література з історії та політики Росії та України ХХ століття, яка представлена виданнями радянської історіографії 20-30-х років, працями відомих українських істориків та політичних діячів ХХ-го століття В. Липинського, В. Винниченка, С. Петлюри та сучасних дослідників Голодомору С. Кульчицького, Л. Лук'яненка, В. Сергійчука, В. Марочка, О. Веселової, Ю. Шаповала; збірками офіційних документів.

Перебування Дж. Мейса в Україні за часів її незалежності дозволило максимально відобразити в колекції праці українських істориків, присвячені Голодомору, матеріали конференцій. Наявність праць зарубіжних дослідників Голодомору в Україні, книжок діячів ОУН та УПА, а також видань про історичні процеси в Україні ХХ століття засвідчують ґрунтовні підходи Дж. Мейса до вивчення ним етнополітики радянського уряду по відношенню до українського народу і науковість обґрунтованого ним поняття "ґеноцид".

Чільне місце в колекції займають видання, присвячені найбільшій трагедії українського народу. На виставці представлено книги зі спогадами очевидців тих подій та документальними матеріалами: Чуб, Д. *Відлуння великого голоду в спогадах очевидців і в українській літературі*/Дмитро Чуб. – [Б. м.: б. в.], 1984. – 16 с.; Сергійчук, В. І. *Як нас морили голодом*/В. Сергійчук. – К.: Бібліотека українця, 1997. – (Бібліотека українця; № 7); *Голод на Поділлі: книга свідчень*/ред. уряд. Віталій Мацько. – Кам'янець-Подільський: [б. в.], 1993. – 97 с.: фото; *Голод на Тетіївщині: з перших вуст*/упоряд. І. Ф. Покропивний. – Тетіїв: [б. в.], 1995. – 24 с.; *Чорні жнива: голод 1932-1933 ро-*

ків у Валківському та Коломацькому районах Харківщини: (документи, спогади, списки померлих)/упоряд. Тамара Поліщук. – К.; Харків; Нью-Йорк; Філадельфія: Вид-во М. П. Коць, 1997. – 364 с.; *Голод 1921-1923 років в Україні: зб. документів і матеріалів*/відп. ред. С. В. Кульчицький. – К.: Наук. думка, 1993. – 236 с.; *Голоси із 33-го: голодомор на Кіровоградщині*/підгот. В. Бондар. – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 1993; – *Старів, С. Страта голодом*/С. Старів. – К.: Українознавство, 1997. – 250 с.; *Воля, О. Мор: Книга буття України*/О. Воля. – К.: Дорога правди, 1993. – 429 с.

Протягом довгих десятиріч радянського правління для українців було небезпечно обговорювати їхню найбільшу національну трагедію. Розмови про Голодомор вважалися злочином проти держави, а мемуари свідків і звіти істориків, таких як Роберт Конквест (*Конквест, Р. Жнива скорботи: радянська колективізація і голодомор*/Р. Конквест. – К.: Либідь, 1993. – 384 с.) і покійний нині Джеймс Мейс, були заборонені як антирадянська пропаганда. Тож не дивно, що багато книжок, присвячених Голодомору, видавались в країнах Європи, США, Канаді: *Половецький, П. Геєнна огненна та інші документальні праці до "Книги буття" українського народу*/П. Половецький. – Нью-Йорк: Наша батьківщина, 1976. – 248 с.; *Марунчак М. Нація в боротьбі за своє існування: 1932 і 1933 в Україні і діаспорі*/М. Марунчак. – Вінніпег: Українська Вільна Академія Наук у Канаді, 1985. – 140 с.; *Гришко В. І. Москва сльозам не вірить: трагедія України 1933 року з перспективи 30-річчя (1933-1963)*/В. І. Гришко. – Нью-Йорк: Добрус, 1963. – 67 с.; *Герасимович, І. Голод на Україні: з 39 образками і діяграмами*/І. Герасимович. – Берлін: Українське слово, 1922. – 295 с. – (Бібліотека українського слова; ч. 31); *Dolot, Miron. Execution by hunger: the*

hidden holocaust /Miron Dolot. – New York: W.W. Norton, 1987. – 231 p.; *Sokoloff, Georges. 1933, l'annee noire: temoignages sur la famine en Ukraine*/G. Sokoloff. – Paris: Albin Michel, 2000. – 487 p. – (*Histoire a deux voix*); *Famine in Ukraine 1932-1933*/edited by Roman Serbyn, Bohdan Krawchenko. – Edmonton, Alberta: Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta, 1986. – 192 p.

Вагомим внеском у справу відродження народної пам'яті та вшануванні жертв Голодомору стало проведення науково-практичних конференцій в Україні та світі: *Три голодомори в Україні в ХХ ст.: погляд із сьогодення: матеріали міжнародної наукової конференції*/ред. П. Орленко. – К.: Українська видавнича спілка, 2003. – 311 с.; *Найбільший злочин імперії: матеріали науково-практичної конференції "Слобожанщина. Голодомор 1932-1933 років"*/упоряд. Юрій Бадзьо, Іван Ющук. – К.: Просвіта, 1993. – 101 с. Заслугує на увагу невелике за обсягом, але змістовне ілюстроване видання *Міжнародного фонду "Україна 3000", "Голодомор 1932-33 рр." за упорядкуванням Наталі Дзюбенко-Мейс.*

Архівні матеріали на виставці представлені публікаціями про Голодомор у французькій, швейцарській, американській пресі, особистим листуванням Дж. Мейса з проблем вивчення подій тих часів, рукописами статей про Голодомор та свідченнями людей, які пережили ці страшні часи.

Дж. Мейс запропонував нам здійснити акт національної пам'яті, доступний кожному: "В національний день пам'яті жертв 1933-го (четверту суботу листопада) визначити час, коли кожен член цієї нації, де майже кожна родина втратила когось із близьких, запалить у своєму вікні свічку в пам'ять про померлих" (18 лютого 2003 року, "День").